

Původ a význam velikonoce

VELIKONOCE ze všech svátků mají historii nejzajímavější a musíme začít od sedého dávnověku, abychom seznámili se s jejich původem. Svátky tyto podle většího počtu změn a způsobů více nesnáší církvím, nežli kterékoli jiné křesťanské svátky. Byly to původně svátky nejrozmáhlejší a Italové do dnešního dne nazývají je "nedělí radosti." Staří národové měli za to, že i to slunko tančí radostí na oslavu svého vzkříšení a nového života v přírodě. První protestanti nevěřili valné lásce k těmto svátkům a novoangličtí Puritáni nikdy jich neslavili. Protestantické církve ve Spojených Státech až do války občanské svátku těchto zvlášť nesvětily.

Velikonoce jsou jedním z pohyblivých svátků a letošního roku připadly právě na konec března. Bývají také zvány svátky červenými a původ jejich je v dobách pohanských. Jsou to svátky jarního rovnodenní, oslava vzkříšení přírody k novému životu. Lidé sedého dávnověku, kteří těsněji spjati byli s přírodou, nežli člověk moderní, věnovali různým změnám a obrátům v přírodě větší pozornost a činili různé převraty ty předmětem svých oslav. Je přirozeno, že radovali se z přibývání tepla a světla, z rozpuku nového života v přírodě a z naděje na novou úrodu.

Tato radost bylo projevována už od dávnověku u různých národů přetvářením způsobem, v čemž ovšem hlavní úlohu hrála povaha národa, jejich náboženství a stejně i povaha krajiny, v které bydleli. Různými radovánkami, zpěvy a tanci oslavováno bylo vítězství slunce a nového života v přírodě. Velikonoce byly, jak se zdá, slaveny původně hlavně národy zemědělskými, kteří různými oslavami dávali na jevo radost nad tím, že příroda probouzí se z dlouhého sna a že vše probouzí se k novému životu a ruchu a radost od přírody se vrací.

Již staří židé oslavovali velikonoční svátky a historikové praví, že poznali je svým stykem s národy kanaanskými, zvláště Filistiiny. Slavili je v den prvního úplňku a z povahy obětí, které o nich přinášeli, dá se souditi, že považovali je hlavně za svátky radosti z naděje na novou úrodu. Později pak současně s nimi oslavovali odchod z Egypta, tedy zakončení trapného otroctví.

První křesťanské Velikonoce oslavovány byly v Palestině asi v roce 68 po Kristu na paměť z hrobu vstání Vykupitele a nyní slaví se po celém křesťanském světě. Slaví se asi v téže době, kdy podobné slavnosti konali národové pohanští. Není téměř jediného národa, v jehož nejstarší historii nenalézalo by se známek těchto oslav. Staří Germáni, ku příkladu, pořádali slavnosti ku počtu bohyně Ostary, či Světloňosky, jež byly velice radostné.

Slované pak pořádali podobné slavnosti ku počtu bohyně jara, Lady či Vesny, jež považována byla za nevěstu Slunce. V té době zlá bohyně smrti, Morana, zahazovala byla do vody a panova la všeobecná radost nad vítězstvím jara a obnovením života v přírodě.

V prvotních dobách křesťanské Velikonoce a židovské jarní svátky slaveny byly současně. To ovšem nebylo příjemno prvním křesťanům a proto žádali o změnu. Stanovení doby svátků velikonočních bylo jednou z tří hlavních otázek, jichž rozluštění předléhalo církevnímu sněmu Nicejskému v roce 325. Na tomto sněmu pak bylo rozhodnuto, aby Velikonoční svátky slaveny byly první nedělí po prvním jarním úplňku a připadli-li tento úplňek na neděli, nedělí následující. — Dle tohoto rozhodnutí Velikonoce nemohly být dříve než 22. března a ne později než 25. dubna. Za stará oslava velikonočních svátků trvala celý týden, ale později jenom čtyři dny. Na sněmu v Tridentu obmezena byla na tři dny a později na dva. Dnes v některých místech jsou dva dny sváteční a jinde jenom neděle je svá-

kem, jako, ku příkladu, ve Spojených Státech.

Je přirozeno, že se svátky těmito je spojeno mnoho pověr a mnoho zvyků. Ve Spojených Státech ovšem málo z těchto zvyků je zachováno i přistěhovaleci, a tak na staré tyto a namnoze velice krásné zvyky zůstává nám jenom vzpomínka.

Jaké krásné a poetické zvyky měli staří Čechové, o tom zachovalo se nám mnoho záznamů. — Byly slavivány liluě. Pekly se různé a zvláštní druhy pečiva, beránky, mazance a pod. Dr. Čeněk Zíbrt, jeden z nejlepších historických badatelů, v pěkném pojednání o tom, jak naši předkové slavovali Velikonoce, vypravuje o těchto zvycech velice zajímavě.

O velikonočních světících církev beránka jednak na památku beránka, jež Izaelští jedli před odchodem svým z Egypta a jednak na památku Kristova, jež, jak církev učí, byl jako nevinný člověk obětován za veškeré lidstvo. A původem obřadu toho stal se beránek jídlem velikonočním. — Světícívali pak beránky buď opravdové nebo umělémi kuchařským z těsta a j. v. vyrobené. Kusy svěceného beránka posílali si přátelé mezi sebou, a beránka dávali též poddaní svým vrchnostem.

V "sazemetnou středu, to jest ve středu před Zeleným čtvrtkem, kdy Čechové vymetávali saze z komína za příchodu nastávajících svátků, zámožné hospodyně staročeské chystaly "postního" beránka, jež byl jidán na Zelený čtvrtek a Velký pátek a toho také dávaly do kostela světit. Strojily a robily jej pak dle následujícího receptu: "Vezmi reže čisté a vyper je čisté v čisté vodě. Potom ji uvař na místo velmi dobře. Vezmi vyzieh mýchýřův, zvař je v čisté vodě, potom je rozetři v pánvi a protáhni skrze bílý hartuch na čistém mýsu. Potom vezmi čistých mandlův, oblupe je, anebo spráše, ztluje je v mždíři, a potom zetři v pánvi, rozpust je tou vodou. Směš je s reží prvé vařenou a přičiň mouky mezi to z reže natlačené. Směš je z hromadu velmi dobře. Měj volec pohotově mandlový, aby sobě ruce pomazoval. Udělej z té reže nejprve jako hůsečku, tak aby bylo bítí jako beránkův život. Potom udělej krčee, pak hlavíku a dodělej na míse cinové čisté potom nožičky. Pak vezma té tlučeniny, vobav ji řeckým vínem — hrozinkami — nebo reží černými. Udělej jemu rúčky dva, pazourky, voči, uprostřed vstrč zrnko, s enkrem připravené, a potru místo vlyh a vstrkej regály vuokol, anebo reží žlutou uvařenou, a hubičku pěkně udělej, jakoby leže podehnul nožičky. Potom udělej nad ním, jakož obvyč, sthom, a nějaké věci a ptáky a vstrkej regály barevnými a udělej mu jako trávu pod hubičkou a na to pamatuj, ať jest kadeřavý. Potom nech, ať vystydně." —

Kromě beránka byl oblíbeným jídlem velikonoční jerábek. Dle bible krmil Bůh Izraelity na poušti křepelkami. Pták jerábek podobá se koroptvi o křepelec. Býval často jídlem staročeským. — Prekládali si tudy latinský text, že "Bůh dal manu a jerábky lidu Izraelskému" a jidali o velikonočních jerábky. Rovněž jerábky světívali v kostelích a před kostelem nebo před radnicí a pak jidali.

Staří Čechové měli zvláštní zvyky na každý den od Zeleného čtvrtka až po velikonoční pondělí. Jméno Zeleného čtvrtka je dosti nápadné i záhadné. Zdá se, že přívlastek Zelený pochází z doby přísneho postu kdy staří, jako u Židů bylo zvykem, toliko zeleninu požívali. Jiní vykládají jméno to ze slavnosti Božího Těla, druidy ho Zelený čtvrtek slavené, při níž se oltáře dosud zahalují zelení. — Jinde dno tomu i jiných jmen se dostalo, tak u Francouzů nazývá se Bílým, což vykládá se dle chleba, který v ten den chudým byly rozdávány. Církevně sluje také Magnus — Veliký, což ukazuje k důležitosti jeho, ona se v církvi slaví památka ustanovení obětí mše sv. — Hojně zvyky a pověry na ten den zachované ukazují, že i dávným předkům našim byl ten den svátkem významným. —

V objetí velikonočních lilí

Čtvrtek byl u pohanských národů zasvěcen bohu hromu, tak byl u Římanů dies Jovis, u Germánů všech větví dnem Donarovým nebo Thorovým, odkud i dosavadní jméno Donnerstag, u Slovanů Polabských Perendán, den Perunů.

Z celých Velikonoce hojností a rozmanitostí zvyků zvláště vyniká Velký pátek. V tradici lidu se dělí nyní ovšem o zvykový majetek svůj s nedělí velikonoční, a však zdá se, že i původně význam jeho nebyl skrovný. Církev, kládouc ke dni tomu památku umučení Kristova a tudíž specetění i potvrzení všeho učení jeho, dodala mu ovšem významu jak truchlého, tak důstojného.

Bílá sobota, jako své jméno dostala z jistého obřadu církevního, tak i lidový zvyky cele opírá se o chránlivé obřady. Bílou nazývá se dle bílého roucha katechumenů, jež tito druhdy v tento den křtiti jsouce, oblékali.

Noc z Bílé soboty na neděli velikonoční, na níž církev klade památku z mrtvých vstání Kristova, dala celým svátkům jméno, avšak nyní již nevyznačuje se u nás ničím zvláštním, kdežto u jiných větví slovanských i srbolunžských tráví se za mnohých obřadů, jimiž buď noc sama se oslavuje, buď lidé na slavný Hod Boží se připravují. Vždyť u nás ani sama neděle velikonoční daleko nemá ve zvycech lidových místa tak vynikajícího, jako na příklad u Srbů nebo Rusů; podělit se — jak již sverlu řečeno — o své tradice s Velkým pátkem a to více nežli sestersky, neboť mnohá z toho co ji tu a tam zbylo, má s oním dnem společno.

A na konec pak dlužno učiniti známku o kraslicích, malovaných vajíčkách. Jsouť tato nejpoetější symbolem velikonočních svátků. Staří Egyptané považovali vejce za symbol přírody, probouzející se ze zimního spánku a malovali je a opatrovali krásnými kresbami. Staří Římané považovali velikonoční vajíčka za symbol plodnosti a jarního obrození přírodních miz. Rozdávání vajíček či kraslic rozšířilo se na

Dnes právem říci můžeme, že v nynější bouřlivé době chvějí se koruny tyto na hlavách císařů a králů a že snad nadejde konečná doba, kdy uvědomělé lidstvo sverhne s beder svých pouta, jimiž privilegovaná kasta je svírá, zatřese základy zastaralých a přezilých privilegií těchto tělesně i duševně sehátralých kast a vztýčí nad mohylami jejich zářný prapor svobody, volnosti všech.

Počátek již učiněn. Jedna z nejstarších korun evropských, koruna ruská, jež po staletí zdobila čela mocných Romanovů, prudkým a neočekávaným záchvěvem smetena s hlavy slabomyslného Mikuláše a těžko jest předvídati, jak dlouho ještě záře korun na hlavách ostatních panovníků bude stkvíti; tolik však je jisto, že povšechné poměry přísti politické i společenské nemohou a nesmí bráti se starými nšlapaňmi koleje, nýbrž že nutně musí nastati rozhodný převrat v celém zařizení světovém.

Na zříceninách a troskách různých těch monarchií a samovlád vzejtí musí vláda nová, vláda — "svobody, pravdy, spravedlnosti a rovnosti."

Není daleká doba, kdy dražokamý posetý koruny královské u kazovány budou jako památky zaslých dob v musejích a uloženy k starším družkám svým. Kam počala se koruna, jež před založením republiky věčila hrdá čela králů francouzských? Nečinně, nepovšimuta, klidně odpovídá v Louvre v Paříži. Jak divný běh osudu! Koruna, jež první zaskvěla se na čele všemocného Napoleona I., dnes bezúčelně leží v ústraní zapomenuta těmi kdož kdysi se klaněli před leskem jejím.

Nejdražší korunou chlubití může se německý císař. Cena původní koruny německé páčí se na dva a půl milionu dolarů, kteréžto ceně nikdo zajisté nebude se obdivovati, uvážíme-li, že v ní obsaženo jest 1.200 diamantů. Císařská koruna rakouská dle odhadu nejlepšíh znaleh směle řaditi se může po bok korun císařů německých. Vedle celé řady překrásných diamantů a rubínů vyzdobena jest ve středě svém skupinou vzácných a drahocenných perel, jež k oslnivému lesku jejím ve velké míře napomáhají.

Královskou korunu anglickou právem možno řaditi mezi nejlepší umělecká díla a mistrovské seřazení a zasazení diamantů, perel, safírů a rubínů možno zváti skutečně uměleckým výtvoem. Koruna královny anglické do krásy a nádhery nemá sobě rovnou. Hlavní okrasou koruny jest nádherný Kohi-noor diamant, umístěný ve středě koruny. Diamant tento váží 186 1/16 karatu a věnován byl královně Viktorii a těši se své vlastní historii. Dle pověsti diamant tento jest přes 5000 roků starý a původně byl odměnou hrady Karna. Ve století čtrnáctém dostal se do Delf v držení Alaidina a roku 1673 prodán Taver-nieru. Konečně dostal se v majetek Východoindické společnosti, jež pro zvláštní jeho historii a báječnou cenu určila jej k ozdobě koruny královské.

Koruny králů a císařů ostatních, třebaž by nehonosily se tak velkou cenou a nádhrou, mají přece do sebe své vlastní zajímavosti. Koruna dřívějších králů portugalských byla svého času dána v zástavu Rothschildům londýnským; španělský král Alfon-

so Třináctý nebyl vůbec korunován, poněvadž předčasnou smrtí svého otce narodil se již jako španělský král.

V RUSKÉ ŘÍŠI KYNE NĚMČUM VELKÁ KORIST

Německo uchvacuje nejenom o ruské krajiny, kde pšenice, oves, žito a ječmen znamenitě se daří, aby zlepšilo svoji potravinovou situaci, ale stejně bronsí si zuby na obrovské minerální bohatství podrobené země. V minerálním bohatství je Rusko jednou nejbogatší obdarených zemí v Evropě. Zlato, stříbro, platina, železo, měď, sůl a uhlí jsou hlavními přírodními zdroji této země. V mnohých místech tyto cenné minerálie dobývají se způsobem ještě primitivním a těžba jejich není valná. Ale Němci připravují se kofistiti z těchto zdrojů co nej-smí bráti se starými nšlapaňmi koleje, nýbrž že nutně musí nastati rozhodný převrat v celém zařizení světovém.

Jedinými místy, kde těžba uhlí a železa je vyvinuta v značné míře, je tak zvaný donecký basén v Polsku a některá místa v Sibíři. Železnou rudu možno nalézt ve velkém množství nejenom v různých částech Ruska evropského, ale i asijského. Velké doly nalézá se v jižním Rusku. Tak zvaná magnetická železná ruda nachází se ve velkém množství v horách Uralských. Před válkou Rusko těžilo méně než šest milionů tun železné Rudy a z toho asi čtyři miliony tun přišly z jižního Ruska. Železářský a ocelářský průmysl ruský byl v plenkách ještě před válkou, ale přes to v roce 1913 železa a ocele vyrobeno bylo tři miliony tun.

Nejlepší uhlí, hlavně tvrdé, těženo je v dolech v Polsku a jižním Rusku. V těchto dvou místech získává se devět desetin celkové těžby. Před válkou Rusko těžilo ročně asi pětatiiset milionů tun, což nepostačovalo jeho spotřebě a z ciziny, hlavně Anglie, přivezlo se deset milionů tun.

Hlavní zdroje zlata nalézá se v Sibíři a v Uralských horách. — Před válkou ročně těžba byla asi dva miliony trojských uncí, z čehož asi polovina přišla ze Sibíře. Kde těžba se již nevyplácela, přenechávána byla venkovánům, kteří dobývali drahé kovy způsobem nejprimitivnějším a přirozeně nebyli schopni získati mnoho zlata z takovéhoho opuštěných dolů. Odborníci jsou toho názledu, že i v těchto opuštěných dolech mnoho zlata dá se vyzískati, jestliže k dolování použito bude moderního stroje a systematické práce. Jestliže Německu podaří se získati kontrolu nad těmito územími, není pochyby, že pokusí se z dolů co nejvíce získati.

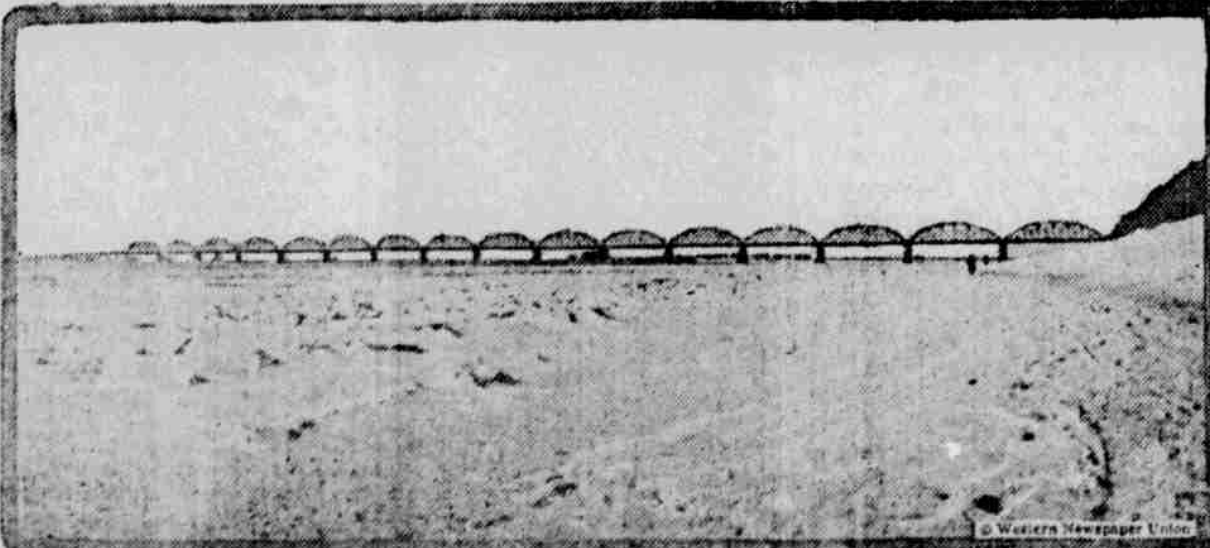
Měď těžila se před válkou asi čtyřicet tisíc tun ročně a přicházela hlavně z Uralských hor a z Kavkazu. Menší množství mědi těžila se také v Polsku a ve Finsku. Asi 90 procent světové zásoby platiny přicházelo ze západní strany Uralských hor — asi dvě stě tisíc uncí ročně. Zinková ruda nachází se hlavně v Polsku a před válkou těžila se jí asi 65.000 tun. Tato ložiska zinkové Rudy nalézá se nyní v kontrole německé.

Rusko má nejbogatší ložiska soli ve světě. Před válkou těžila se ročně asi dva a půl milionu tun. Ve Finsku nalézá se obrovské žulové lomy. V některých jezírkách na rozsáhlých ruských stepích těží se sůl. Porelanová hlína a mořská pěna nachází se ve velkém množství na Krymu.

Dlužno zmíniti se též o velkých petrolejových studních v Baku v Zakavkazi, z kterých těží se ročně více jak šedesát milionů sudů. V příznivých letech Rusko před válkou vyváželo sto milionů bushů pšenice a v roce 1913 vyvezlo 120.835.500 bushů, nalézá se tak na seznamu zemí odprodávajících pšenici na druhém místě. Spojené Státy zaujímaly místo první. Většina této pšenice se rodí v úrodných krajínách jižního Ruska, proslulých pro svoji úrodnou černou půdu.

Produkce žita rovná se asi produkci pšenice. V jižním Rusku, kde nalézá se dobrá černá ornice, asi dva miliony akrů půdy každého roku jsou věnovány cukrovce. V Rusku v značné míře jest pěstován len. Len pěstuje se téměř všude.

NOVÝ RUSKÝ MOST, JENŽ JE NEJDELŠÍM NA SVĚTĚ

Jedním z nejdelších mostů na světě je železniční most přes řeku Amur v Čabarovsku v Sibíři, který zbudován byl nákladem \$9.000.000. Stavba jeho trvala plných pět let. Je 7.598 stop dlouhý. Jest možno, že tento nový most bude hráti roli ve válce, ježto Teutoní musí jej použiti, budou-li se chytiti do jistých částí Sibíře.